

Wyrok z dnia 18 sierpnia 1999 r.

II UKN 83/99

Okres podlegania obowiązkowi ubezpieczenia społecznego nie jest tożsamy z okresem ubezpieczenia, który jest uzależniony od opłacania składki lub zwolnienia z jej opłacania. Z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 18 grudnia 1976 r. o ubezpieczeniu społecznym osób prowadzących działalność gospodarczą oraz ich rodzin (jednolity tekst: Dz.U. z 1989 r. Nr 46, poz. 250 ze zm.) nie można wyprowadzić wniosku, że prawo do świadczenia nabywa się poprzez potrącenie przez organ rentowy składek na ubezpieczenie społeczne celem uzupełnienia okresu ubezpieczenia.

Przewodniczący: SSN Teresa Romer (sprawozdawca), Sędziowie SN: Beata Gudowska, Jerzy Kuźniar.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 18 sierpnia 1999 r. sprawy z wniosku Mariana W. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w L. o rentę inwalidzką, na skutek kasacji organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 15 lipca 1998 r. [...]

z m i e n i ł zaskarżony wyrok i oddalił apelację wnioskodawcy Mariana W.

U z a s a d n i e n i e

Zakład Ubezpieczeń Społecznych-Oddział w L. decyzją z dnia 30 czerwca 1997 r. odmówił Marianowi W. prawa do renty inwalidzkiej na podstawie przepisów o prowadzeniu działalności gospodarczej, ze względu na niespełnienie niezbędnych warunków dla uzyskania tego prawa. Zdaniem organu rentowego, wnioskodawca nie udowodnił w ostatnim dziesięcioleciu, wymaganego do przyznania prawa do renty inwalidzkiej, okresu ubezpieczenia.

Wnioskodawca odwołał się od powyższej decyzji, wnosząc o jej zmianę i przyznanie żądanego świadczenia.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie, ponieważ zaskarżoną decyzję wydał zgodnie z przepisami art. 9 ustawy z dnia 18 grudnia 1976 r. o ubezpieczeniu społecznym osób prowadzących działalność gospodarczą oraz członków ich rodzin (jednolity tekst: Dz.U. z 1989 r. Nr 46, poz. 250), a także z art. 32 i 33 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U. Nr 40, poz. 267 ze zm.).

Wyrokiem z dnia 8 kwietnia 1998 r. Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych we Wrocławiu oddalił odwołanie. Zdaniem Sądu, Marian W. nie spełnia jednego z warunków przewidzianych w treści art. 32 i 33 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin, albowiem nie posiada wymaganego stażu pracy w ostatnim dziesięcioleciu przed powstaniem inwalidztwa, bowiem od 21 stycznia 1987 r. do 21 stycznia 1997 r. przepracował 4 lata, 2 miesiące i 1 dzień zamiast niezbędnych do uzyskania renty pięciu lat.

Wnioskodawca złożył od powyższego wyroku apelację. Zarzucił, iż choroba powodująca inwalidztwo powstała w innym okresie niż ustalono w zaskarżonym wyroku. Wniósł o zmianę tego wyroku i przyznanie mu prawa do renty.

Wyrokiem z dnia 15 lipca 1998 r. Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych we Wrocławiu zmienił zaskarżony wyrok i poprzedzającą go decyzję organu rentowego i przyznał Marianowi W. prawo do renty inwalidzkiej według drugiej grupy inwalidów od dnia 1 maja 1997 r. z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej, a od dnia 1 września 1997 r. prawo do okresowej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy na czas do dnia 1 czerwca 2000 r. Sąd Apelacyjny uznał za błędny pogląd Sądu Wojewódzkiego, że art. 15 ust. 1 i 2 ustawy z 18 grudnia 1976 r. o ubezpieczeniu społecznym osób prowadzących działalność gospodarczą oraz członków ich rodzin ustala zasady traktowania okresów ubezpieczenia i okresów zaliczanych do okresu ubezpieczenia regulowanych tą ustawą przez przepisy o świadczeniach z ubezpieczenia w razie choroby i macierzyństwa, o ubezpieczeniu rodzinnym oraz o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, wbrew odmiennym twierdzeniom Sądu Wojewódzkiego, okres prowadzenia działalności gospodarczej podlegający obowiązkowi ubezpieczenia z tytułu działalności gospodarczej oraz ubezpieczenie z tego tytułu nie są tożsame. Mimo nieopłacenia składki na ubezpieczenie społeczne, wobec prowadzenia działalności gospodarczej należy przyjąć, iż wnioskodawca w czasie prowadzenia tej działalności podlegał ubezpieczeniu społecznemu, a zatem spełnił wymóg wynikający z treści art. 32

ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników oraz członków ich rodzin dotyczący obowiązku podlegania ubezpieczeniu społecznemu w okresie 5 lat w ostatnim dziesięcioleciu poprzedzającym powstanie inwalidztwa.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych zaskarżył powyższy wyrok kasacją, zarzucając naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie art. 5 pkt 4 oraz art. 15 ust. 1 i 2 i art. 16 ust. 2 o ubezpieczeniu społecznym osób prowadzących działalność gospodarczą oraz członków ich rodzin i wniósł o zmianę tego wyroku i oddalenie odwołania powoda, ewentualnie o jego uchylenie i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu we Wrocławiu do ponownego rozpoznania oraz o wstrzymanie wykonania wyroku do czasu prawomocnego rozpatrzenia skargi kasacyjnej.

Sąd Najwyższy rozważył, co następuje:

Poza sporem pozostaje, że w okresie ostatnich 10-ciu lat przed powstaniem niezdolności do pracy, który to okres przypada od 21 stycznia 1987 r. do 21 stycznia 1997 r. wnioskodawca opłacił składki na ubezpieczenie łącznie przez 4 lata 2 miesiące 1 dzień. W czasie od 1 czerwca 1992 r. do 30 października 1996 r. i od 1 lutego do 30 kwietnia 1997 r. składek nie opłacał.

Sąd Apelacyjny, zmieniając wyrok Sądu pierwszej instancji, powołał się na art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 18 grudnia 1976 r. o ubezpieczeniu społecznym osób prowadzących działalność gospodarczą oraz ich rodzin (jednolity tekst: Dz.U. z 1989 r. Nr 46, poz. 250 ze zm.). Sąd ten błędnie powołał się na art. 16 ust. 1 wspomnianej ustawy, ale omyłka ta nie ma znaczenia skoro prawidłowo zacytowany został w zaskarżonym wyroku art. 16 ust. 2 tej ustawy, zgodnie z treścią którego, jeżeli osoba która nabyła prawo do pobierania emerytury, renty inwalidzkiej lub renty chorobowej, nie opłaciła składek za okres poprzedzający nabycie tego prawa, zaległe składki potrąca się z należnych świadczeń.

Wbrew stanowisku Sądu Apelacyjnego, a zgodnie z wywodami kasacji, przepis ten nie ma w rozpoznawanej sprawie zastosowania. Odnosi się on bowiem do sytuacji, w której osoba podlegająca ubezpieczeniu obowiązkowemu z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej nabyła prawo do emerytury lub renty, a zatem dotyczy osoby, która spełniła wszystkie warunki do otrzymania emerytury lub renty, w tym także co do wymaganego stażu ubezpieczenia.

Jak wspomniano, ze stanu faktycznego sprawy wynika, że wnioskodawca w czasie powstania inwalidztwa nie spełniał jednego z niezbędnych warunków wymaganych przez art. 32 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U. Nr 40, poz. 267 ze zm.), do którego odsyła wprost art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1976 r. o ubezpieczeniu społecznym osób prowadzących działalność gospodarczą oraz ich rodzin. Artykuł 16 tej ustawy nie odnosi się do ustalenia prawa do świadczeń nią przewidzianych, lecz dotyczy wypłaty świadczeń, do których osoba prowadząca działalność gospodarczą nabyła prawo, lecz za okres poprzedzający nabycie tego prawa nie opłaciła składek na ubezpieczenie społeczne.

Przewidziana w art. 16 możliwość wypłaty świadczenia, mimo nieopłacenia składek za okres poprzedzający nabycie tego prawa, dotyczy wypłaty świadczenia z równoczesnym potrącaniem składek zaległych. Nie można natomiast, jak to uczynił Sąd Apelacyjny, wyprowadzić z treści tego przepisu wniosku, iż organ rentowy może rozpocząć wypłatę świadczenia (renty), do którego osoba ubezpieczona nie nabyła prawa. Artykuł 15 ust. 2 ustawy z dnia 18 grudnia 1976 r. stanowi wyraźnie, że za okres ubezpieczenia uważa się miesiące kalendarzowe, za które ubezpieczony opłacał składki lub w których nastąpiło zwolnienie od opłacania składek. Z interpretacji tego przepisu nie można wyprowadzić wniosku, że okres, w którym ubezpieczony nie opłacał składek i nie był zwolniony z obowiązku ich opłacania, jest okresem ubezpieczenia, od długości którego jest uzależnione, między innymi prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy.

Obowiązek ubezpieczenia nie jest tożsamy z okresem ubezpieczenia, który jest uzależniony od opłacania składki lub zwolnienia z obowiązku opłacania składki. Odmiennego wniosku nie można też wyprowadzić z wyroku Sądu Najwyższego z dnia 10 grudnia 1997 r. II UKN 392/97 (OSNAPIUS 1998 nr 19, poz. 584), na który powołał się Sąd Apelacyjny. Z treści uzasadnienia wyroku Sądu Najwyższego w tej sprawie wynika, że okresy prowadzenia działalności gospodarczej i podlegania obowiązkowi ubezpieczenia z tytułu prowadzenia tej działalności oraz ubezpieczenia z tego tytułu nie są tożsame znaczeniowo.

Przepis art. 1 ust. 1 ustawy o prowadzeniu działalności gospodarczej wyznacza podmiotowy zakres obowiązku ubezpieczenia. Za okresy ubezpieczenia uważa się okresy, za które ubezpieczony opłacił składki lub został z tego obowiązku zwolniony. Jak już wspomniano, prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy jest uza-

leżnione od posiadania wymaganego okresu ubezpieczenia, a nie od obowiązku podlegania ubezpieczeniu. Skoro wnioskodawca nie dysponuje w ostatnich 10-ciu latach przed powstaniem niezdolności do pracy wymaganym, pięcioletnim okresem ubezpieczenia, nie nabył prawa do renty z tytułu tej niezdolności – zgodnie z art. 32 ustawy o z.e.p., który ma zastosowanie wprost na mocy art. 9 ust. 1 ustawy o działalności gospodarczej.

Kierując się powyższymi względami Sąd Najwyższy uznał kasację za uzasadnioną i ponieważ w sprawie zachodzi naruszenie wskazanych wyżej przepisów prawa materialnego – na mocy art. 393¹⁵ KPC – orzekł co do istoty sprawy.

=====